

Głównym zadaniem badawczym, które zostanie podjęte w ramach projektu jest zdefiniowanie obrządku pogrzebowego panującego na stanowisku 8 w Szurpiłach (tzw. „Mosiężysku”), porównanie go z obrządkiem zaobserwowanym na innych, słabiej rozpoznanych cmentarzyskach Suwalszczyzny a następnie sformułowanie wstępnego opisu obrządku pogrzebowego wczesnośredniowiecznej Suwalszczyzny i zamieszkujących ją Jaćwingów. Temat ten do tej pory nie był podejmowany w nauce z uwagi na brak źródeł archeologicznych.

Pierwsze jaćwieskie cmentarzysko zostało odkryte w 2008 r. we wsi Szurpiły. Było badane archeologicznie do 2011 r. Okazało się, że mamy do czynienia z nietypowym, bowiem warstwowym cmentarzyskiem. Wyposażenie zmarłych było bardzo bogate i składało się z elementów stroju, broni, oprządzenia jeździeckiego, ozdób i narzędzi. Wszystko to było pieczołowicie niszczone przez cięcie i łamanie, palone wraz z właścicielem i następnie rozrzucone na powierzchni cmentarza.

Głównym celem projektu jest analiza obrządku pogrzebowego zaobserwowanego na „Mosiężysku” i porównanie go z innymi znanymi obyczajami pogrzebowymi. W świetle dotychczasowych badań wydaje się, że najbliższe podobne cmentarzyska znajdują się na terenie plemion ugrofińskich, w granicach dzisiejszej Estonii i Finlandii. Kolejne zadanie dotyczy celowego niszczenia wyposażenia grobowego. Zwyczaj ten, dominujący na „Mosiężysku”, był obserwowany również na innych bałtyjskich (zwłaszcza kurońskich, ale również sambijskich i skalowskich) cmentarzyskach. Następnym krokiem jest analiza chronologiczna i stylistyczna znalezisk z „Mosiężyska”. W jej wyniku zostaną opisane powiązania kulturowe z innymi terenami bałtyjskimi, zarówno pruskimi, jak i letto-litewskimi. Równie interesujące będą obserwacje dotyczące jaćwieskiego społeczeństwa. Cmentarzyska zbiorowe, pozbawione indywidualnych pochówków są zazwyczaj interpretowane jako odbicie społeczeństwa egalitarnego. Jest to nowy punkt widzenia, jako że do tej pory społeczeństwo jaćwieskie było opisywane – na podstawie źródeł historycznych – jako rozwarstwione. Dlatego kolejnym interesującym efektem projektu będzie możliwość porównania wniosków płynących z analizy archeologicznej z danymi ze źródeł historycznych.

Znaczenie tego projektu dla rozwoju archeologii wczesnośredniowiecznych ziem pruskich jest przełomowe również dlatego, że do tej pory rekonstrukcja pruskiej historii i kultury (z wyjątkiem Sambów) bazowała wyłącznie na danych osadniczych. W wyniku tego projektu również materiał cmentarzyskowy zostanie włączony do obiegu, co otworzy zupełnie nowe możliwości w rozwoju pruskiej (i bałtyjskiej) archeologii. Zdefiniowanie obrządku pogrzebowego we wczesnośredniowiecznych Szurpiłach (i na Suwalszczyźnie), możliwie dokładna rekonstrukcja obrzędów towarzyszących składaniu szczątków zmarłego na cmentarzu, połączone ze szczegółową analizą chronologiczną i stylistyczną nie tylko pozwoli badaczom opisać kulturę duchową żyjących na Suwalszczyźnie Jaćwingów. W znaczący sposób rozszerzy również naszą wiedzę o jaćwieskim ubiorze, broni, narzędziach i oporządzeniu jeździeckim. Jako że jest to pierwsza analiza tego rodzaju, będzie absolutnie fundamentalna.

Opis cmentarzysk, metod ich lokalizacji i archeologicznej identyfikacji ułatwi odkrywanie i badanie w przyszłości kolejnych stanowisk tego typu. Potwierdzenie prawdopodobnych kontaktów kulturowych nie tylko z innymi plemionami bałtyjskimi, ale również ugrofińskimi, znacząco zmieni obraz Jaćwingów budowany do tej pory przez archeologów i historyków.